

Viite: Lausuntopyyntö (OKM/32/040/2015; 24.03.2017)

Lausunto: Ehdotus museopoliittiseksi ohjelmaksi

Etelä-Savon maakuntaliitto esittää lausuntonaan museopoliittiseen ohjelmaehdotukseen seuraavaa:

Museopoliittisessa ohjelmassa linjataan museoalan keskeiset menestystekijät vuoteen 2030. Visiona on, että vuonna 2030 Suomessa on Euroopan ajankohtaisimmat museot ja innostuneimmat asiakkaat.

Museopoliittisessa ohjelmassa korostetaan museoiden roolia asiantuntijoina, kumppaneina ja mahdollistajina. Museoilla on tärkeä tehtävä kulttuurisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunnan rakentamisessa ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Ohjelma tunnistaa museot kulttuuripalveluna, joka kattaa koko maan.

Museoalan menestystekijöitä käsitellään ohjelmassa kuuden kehittämiskokonaisuuden kautta:

- Tavoitteena kohtaamiset ja kumppanuudet
- Osaava ja oppiva museoala
- Museoiden kokoelmat esille ja käyttöön
- Digitaalisuus mahdollisuuksien avaajana
- Uudistuva, vahva ja vaikuttava museokenttä
- Kestävyyttä ja joustavuutta rahoitukseen.

Etelä-Savon maakuntaliitto pitää työryhmän esitystä museopoliittiseksi ohjelmaksi asiantuntevasti valmisteltuna, kehittämiskokonaisuuksia harkittuina ja toimenpide-esityksiä suurelta osin perusteluina. Ohjelma liittyy käynnissä olevaan valtiosuusjärjestelmän uudistamiseen, jossa museoiden rahoituksen ohella tarkastellaan teattereiden ja orkestereiden rahoitusjärjestelmää.

Museopoliittisessa ohjelmassa digitalisaatio nähdään merkittävänä lisäarvon tuojana museoille. Tähän kehittämiskokonaisuuteen liittyen Mikkeliin valmistellaan Sodan ja rauhan keskus Muistia. Muisti voidaan nähdä alueella asiantuntijana, kumppanina ja mahdollistajana, kuten ohjelmassa nähdään museot. Muisti hyödyntää ja perustuu kehittyvään mediateknologiaan ja on moniääninen ja interaktiivinen sotahistoriaa esittelevä matkailu- ja tietokeskus.

Keskeinen esitys ohjelmaehdotuksessa on vastuiden, rakenteiden ja rahoituksen uudistaminen alueellisen ja valtakunnallisen museotoiminnan osalta. Alueellisten vastuumuseoiden verkko korvaisi nykyiset maakuntamuseoiden tehtävät. Alueellisten vastuumuseoiden tehtäviksi tulisivat alueellisen museotyön kehittäminen sekä kulttuuriympäristön, kulttuuriperinnön, taiteen ja visuaalisen kulttuurin asiantuntijatehtävät. Vastuumuseoiden rahoitus määräytyisi kunkin museon tehtäväkokonaisuuden perusteella, ja sen kriteerit ratkaistaisiin kulttuurin valtiosuusjärjestelmän uudistuksen yhteydessä.

Ohjelmaehdotuksessa todetaan, että museoiden toiminta-alueiden uudelleen määrittelyssä pyritään seuraamaan uudistuvaa kunta- ja maakuntajakoa, mutta vastuumuseoiden lukumäärä ei välttämättä vastaa uusien maakuntien tai nykyisten museoiden määrää. Yhden vastuumuseon toimialue voi ulottua useaan maakuntaan. Mikäli jokin vastuumuseo ei pysty tai halua hoitaa kaikkia

tehtäväkokonaisuuksia, voidaan ne poikkeustapauksessa siirtää toisen vastuumuseon hoidettavaksi.

Etelä-Savossa maakunnallinen museotoiminta on jakaantunut kahteen yksikköön: Savonlinnan maakuntamuseoon ja Etelä-Savon aluetaidemuseoon (Mikkelin taidemuseo). Esityksen mukaan Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää vastuualueista museon ylläpitäjän hakemuksen perusteella. Tehtävä on museolle vapaaehtoinen ja sen tarkempi määrittely tapahtuu vuoropuhelussa ylläpitäjän kanssa. Alueellisten museoiden toimialueet, tehtäväkokonaisuudet ja vastuut tulee määrittellä selkeästi ja pitkäjänteisesti. Työnjaon tulee olla selkeä myös suhteessa alueen muihin toimijoihin (maakunnat, muut museot) ja Museovirastoon. Yhteistyö uusien maakuntien kanssa on oleellinen osa alueellisten vastuumuseoiden tehtäväkenttää, koska uusilla maakunnilla on tehtävänä mm. maakunnallisen identiteetin ja kulttuurin edistäminen, kulttuurin strateginen suunnittelu sekä kulttuuriympäristön hoito maakunnassa.

Esityksessä todetaan, että kulttuuriperintöön ja taiteeseen liittyvät alueelliset tehtävät kootaan pääsääntöisesti yhden ylläpitäjän tuotettaviksi. Mahdollisuuksien mukaan kokonaisuuteen liitetään myös luonnonperinnön asiantuntijatehtäviä. Tavoitteena on, että tämä mahdollistaisi vahvempien toimintayksiköiden kehittymisen ja parantaisi palveluiden saatavuutta asiakkaan näkökulmasta, etenkin kulttuuriympäristön asiantuntijatehtävien osalta. Etelä-Savon maakuntaliitto pitää tätä tavoitetta nimenomaan palveluiden saatavuuden näkökulmasta haasteellisena alueilla, joissa välimatkat ovat pitkiä. Jotta museot edistävätkin alueen hyvinvointia ja toimivat koko maan kattavana kulttuuripalveluna, edellyttää se museopalveluilta läheisyyttä, saavutettavuutta ja myös alueen toimintaympäristön hyvää tuntemusta.

Ohjelmaehdotuksessa todetaan, että työryhmän toimenpide-ehdotuksilla ei ole välittömiä vaikutuksia valtiontalouteen. Ehdotukset on mahdollista pääosin toteuttaa valtiontalouden kehysten puitteissa. Museoiden toimintaan osoitetaan riittävät määrärahat. Työryhmän esityksen ei uskota aiheuttavan välittömiä taloudellisia vaikutuksia myöskään kunnille tai muille museoiden ylläpitäjille. Alueellisen vastuumuseon alueellisten palveluiden osalta työryhmä esittää selvityksen laatimista mahdollisuuksista laajentaa rahoituspohjaa alueen muihin kuntiin kuntien välisillä vapaaehtoisilla sopimuksilla.

Etelä-Savon maakuntaliitto muistuttaa, että nykyisessä haastavassa kuntataloustilanteessa esitys ei ota riittävästi huomioon museoiden erilaisia lähtökohtia ja mahdollisuuksia hyödyntää esim. yksityistä rahoitusta palvelujensa kehittämisessä ja tuotteistamisessa. On erityisen tärkeää, että valtionosuusjärjestelmän kautta ylläpitäjälle/ylläpitäjille ohjataan riittävä rahoitus alueellisten tehtävien hoitoon. Muussa tapauksessa vaarana on, että museopalveluiden alueellinen kattavuus ja saatavuus heikkenevät, ja alueellinen eriarvoisuus kasvaa. Etelä-Savon maakuntaliiton mielestä tavoitteena tuleekin olla, että kussakin maakunnassa on vähintään yksi alueellinen vastuumuseo, jolle on osoitettu riittävä rahoitus alueellisten tehtävien menestykselliseen hoitoon. Näin turvataan myös saumaton yhteistyö uuden maakunnan kanssa.

Museopoliittiseen ohjelmaan kirjatut museoalan arvot 2030 ovat yhteisöllisyys ja vuorovaikutteisuus, luotettavuus ja jatkuvuus, moniäänisyys ja demokratia sekä rohkeus ja ennakkoluulottomuus. Jotta edistämme näiden arvojen toteutumista ja periaatetta, että kulttuuriperintö kuuluu kaikille ja on yhdenvertaisesti saavutettavissa, Etelä-Savon maakuntaliitto pitää tärkeänä, että museotoiminnan jatkuvuus maakunnissa turvataan pitkäjänteisellä ja riittävällä resursoinnilla myös muuttuvan toimintaympäristön oloissa.

ETELÄ-SAVON MAAKUNTALIITTO

Pentti Mäkinen
maakuntajohtaja

Heli Gynther
kehittämispäällikkö